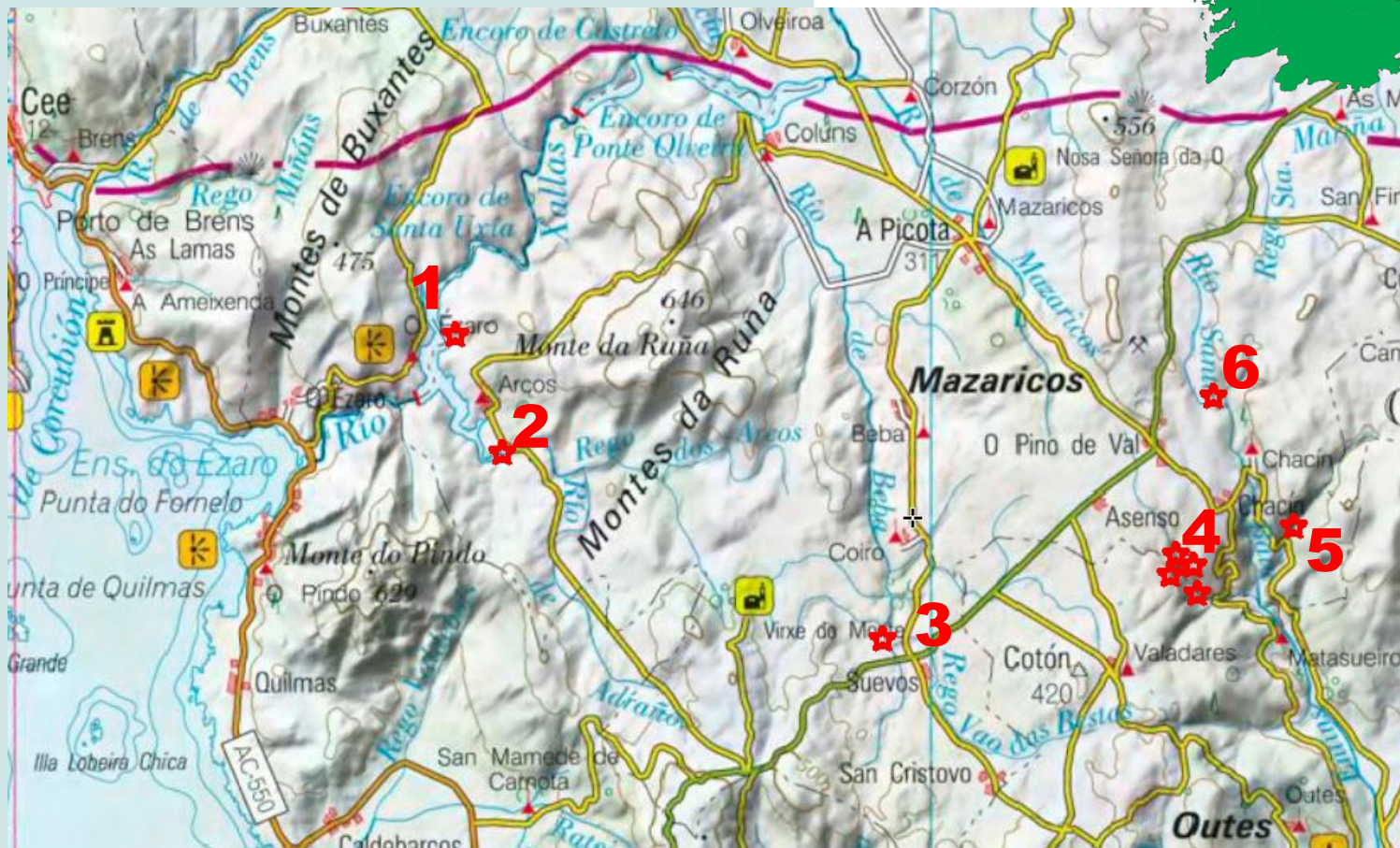

FERVENZAS DE MAZARICOS

Adela Leiro, Mon Daporta
xaneiro 2022

O territorio de Mazaricos atópase entre o Val do Xallas e as nascentes do río Entíns ou Santabaia (que vai á ría de Noia). Por el circulan numerosos ríos e regos que salvan grandes desniveis e forman fermosas fervezas e rápidos nas que se poden facer varias rutas. A mellor época para ver e gozar das fervezas é despois das choivas, porque aínda que estean en regos de pouco caudal van engordados pola auga que escoa cara a eles e presentan o seu mellor aspecto e no inverno temos a ocasión para percibilas en toda a súa plenitude porque a vexetación das súas contornas, que adoita ser autóctona e as árbores de folla caediza, deixan ao descuberto partes que ocultarían noutras épocas.

- 1-Enxilde
- 2-Noveira
- 3-Fírvado
- 4-Gosolfre e San Paio
- 5-Santa Locaia
- 6-Vioxo

Vista desde o miradoiro do Padre Sarmiento. O río Xallas está retido no encoro de Santa Uxia cos montes do Pindo á esquerda e os de Buxantes á dereita. Ao fondo o mar ata Fisterra.

Propoñemos facer o percorrido en dúas xornadas.

I-O Enxilde, A Noveira e Fírvado (45 km en coche e uns 5 km a pé)

II-Gosolfre, Vioxo, San Paio e Santa Locaia (15 km en coche e uns 5 km a pé)

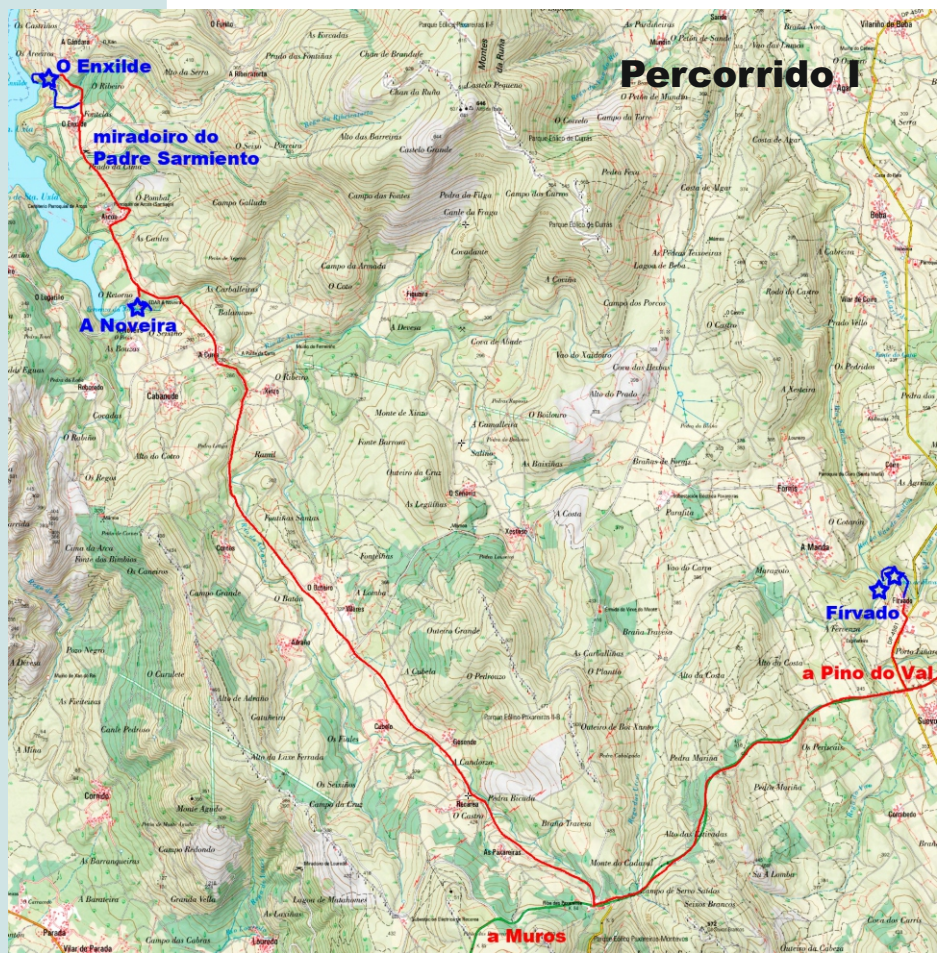
RUTA I (afluentes do Xallas)

1-FERVENZA DE ENXILDE

No río Ribeiratorra, afluente do Xallas.

PERCORRIDO

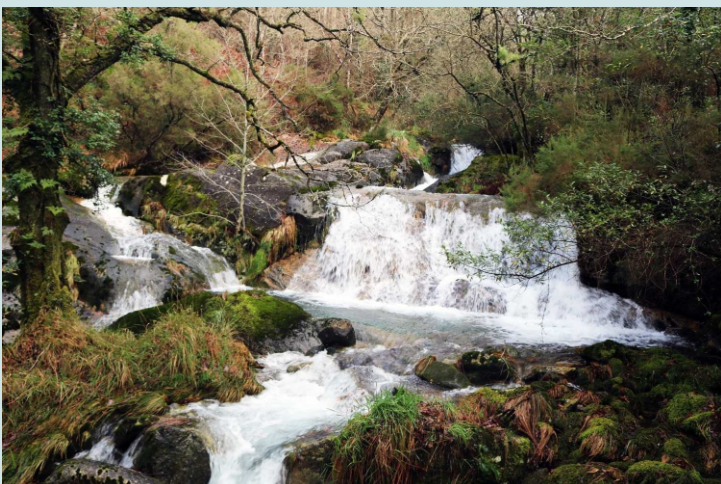
Desde Pino do Val imos ata as Paxareiras, uns 10 km (podemos aproveitar para, desviándonos á dereita, ata o alto, gozar dunha fermosa panorámica do seo de Fisterra e a vista do areal máis longo de Galiza, a praia de Carnota e Caldebarcos) onde collemos o desvío, á dereita, outros 10 km que, con bastantes tramos rectos, nos leva polo val do río Adraña a Curra, Arcos, e ao Enxilde. No camiño pasamos polo **miradoiro do Padre Sarmiento** (cunha fermosa panorámica do Pindo, o monte de Buxantes e o mar ata Fisterra) cun cartaz que inclúe o texto no que el describe a contorna, que agora se atopa un pouco modificada pola presenza do encoro. Entre o Enxilde e a Gándara atópase á ferverza do Enxilde. Non ten acceso doado nin sinalado polo que tivemos que facer varios intentos porque o desnivel é grande e a vexetación, con moito toxo, difícil. O primeiro achegamento fixémoslo pola aba da Gándara, despois de cruzar o río seguindo a estrada da esquerda e logo a pista que sae dela á esquerda e o seguinte camiño á mesma man, ata un pouco máis abaixo de onde remata o quitamedos e aproveitando un espazo no que estripos, carballos e sanguíños, agora sen follas, ocupan o espazo dos toxos e un carreiro que o paso de animais marcaba entre eles conseguimos baixar ata o nivel da auga do encoro e por alí achegarnos á ferverza para ver de fronte a caída na auga. O segundo fixémoslo volvendo ao Enxilde, collendo, antes de chegar ás casas, unha pista á dereita e nela outro desvío á dereita ata o remate e despois camiñando por unha plantación de eucaliptos, aproveitando que debaixo so medran fentos, para irmos ata o río e seguilo pola beira cara abaixo, ata a parte alta da caída, vendo outros pequenos saltos e varios muíños, un deles curioso, con dous niveis, que no baixo tiña o aparello de moer e no alto unha zona de almacén ou descanso e unha parte acondicionada como pombal -con torneira de entrada e ocos para os niños na estrutura das paredes-.

Ferverza do Enxilde desde o encoro

Pequeno salto no río de Ribeiratorra, ao pé dos muíños do Enxilde.

2-FERVENZA DA NOVEIRA

No rego de Arcos, afluente do Xallas.

PERCORRIDO

Pasado Arcos, collemos o desvío á dereita para ir á Noveira e, a uns metros, vemos á esquerda o edificio da estación de captación de augas da mancomunidade, cara ao que temos que desviarnos porque a ferverza atópase case ao seu pé un pouco augas arriba.

Ferverza de Noveira

3-FERVENZAS DE FÍRVADO

No río Beba, afluente do Xallas.

PERCORRIDO

Na altura de Suevos temos á esquerda un desvío a Beba e a Picota, por el, nuns 800 m, chegamos a Fírvado. No fondo do lugar atopamos os indicadores do camiño que temos que seguir, uns 500 m a pé, para chegar ás ferverzas.

Ferverza do Fírvado no río Beba

Área de lecer ao pé da desembocadura do río Xende no Beba, en Fírvado.

RUTA II. Afluentes do río de Entíns.

O río Entíns ou de Santa Baia desauga na ría de Noia formando un amplo esteiro preto da desembocadura do río Tambre.

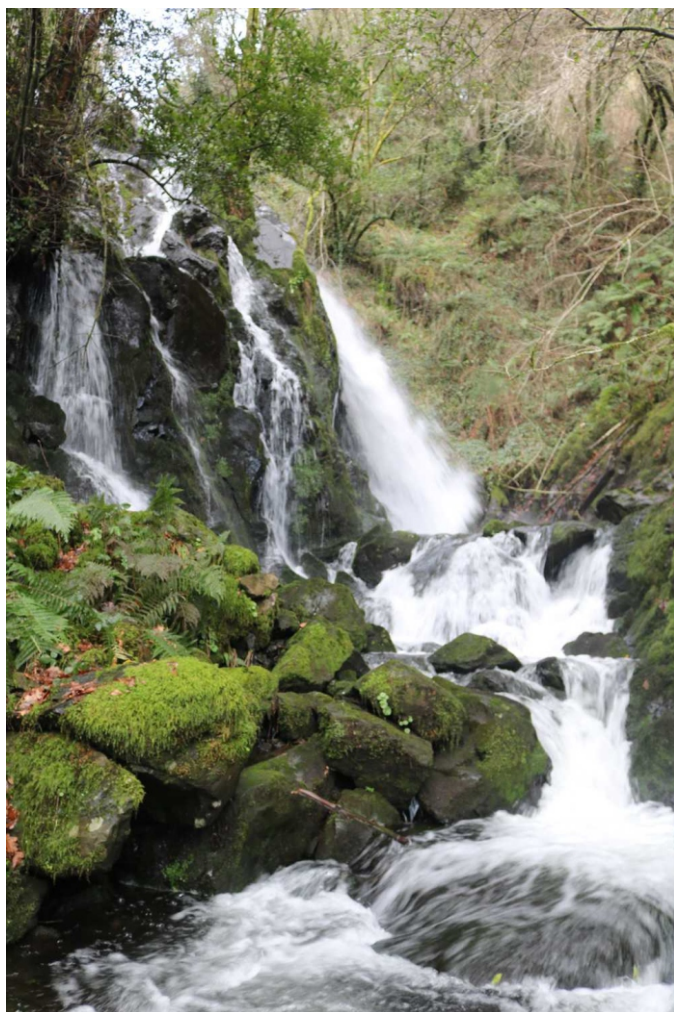
4-FERVENZAS DE GOSOLFRE

No rego de Gosolfre e outros que forman as cabeceiras do río de San Paio.

PERCORRIDO

Para comezar imos de Pino de Val a Chacín e na estrada, a 1,5 km, temos un desvío á dereita para ir ao lugar de Gosolfre, onde uns 300 m adiante atopamos á esquerda un cartel da ruta e seguindo as súas indicacións, imos dar a unha pista de terra que se bota monte abaixo con bastante desnivel, ao longo de 1,5 km, para chegar ao río. Cruzamos o río pola pontella (a carón dela atópanse os restos dunha Minicentral) e remontámolo pola outra beira uns 200 m para acadar as fervenzas. A primeira que vemos é, a nosa dereita, e caendo máis de 50 m en varios saltos, os de arriba so visibles agora cando as árbores están sen follas, a que forma o **rego de Gosolfre** para caer ao rego principal. Case enfronte deste cae outro rego, o **río do Couto**, que se o remontamos un pouco nos descubre o último dos seus saltos. Seguindo adiante, cruzando a saída do rego do Couto polas pontellas de madeira, imos dar á fervenza do **rego da Casa**, outra sucesión de saltos que rematan nun de máis altura.

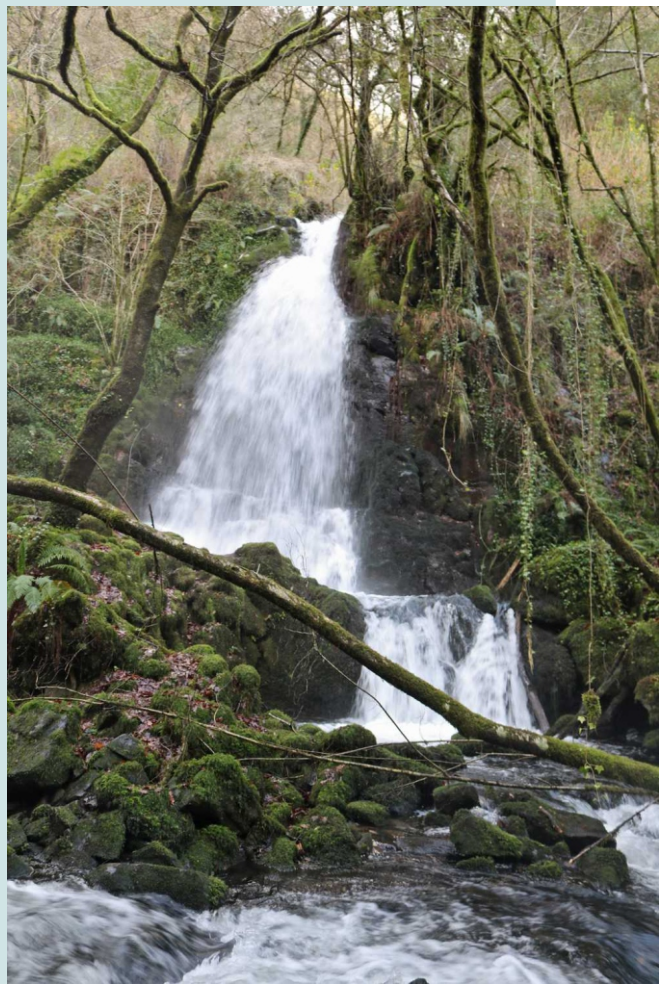
Hai outro camiño máis doado para chegar a estas fervenzas que é desde a capela de San Paio, en Outes (o río é linde entre os dous concellos), a onde se chega percorrendo uns km máis no coche pola retorcida estrada de Chacín a Outes, por San Lourenzo, por onde mudamos a longa baixada por unha camiñada máis curta e moito máis a nivel, ben sinalizada, e polo interior dunha carballeira na que os brións e os fentos gabean polos toros das vellas árbores, desde onde ademais, antes de chegar as fervenzas de Gosolfre, teremos a ocasión de achegarnos á **fervenza de San Paio**.

Fervenza no Rego das Casas (Gosolfre)

Fervenza no Rego do Couto (Gosolfre)

Fervenza no Rego de Gosolfre

Fervenza de San Paio (entre Mazaricos e Outes)

Bríons e fungos
no bosque que
acompañan aos ríos

5-SANTA LOCAIA DO BURATO

No río de Nosiño, ou do Vao da Denosiña, afluente do Santa Baia. A ferverza principal ten dous brazos que caen de 6 m de altura. Seguindo máis arriba hai un fermoso percorrido onde se poden ver máis saltos e rápidos nunha carballeira húmida moi ben conservada.

De volta en Chacín imos á dereita pola estrada de Pino do Val á Serra de Outes, por santo Ourense, e a 3,5 km atopamos, á esquerda da estrada, a capela de santa Locaia do Burato onde paramos. Detrás da capela atópase o río e uns metros augas arriba a ferverza pola que cae uns 6 m o rego do Vao de Denociña. Cruzando o río e seguindo augas arriba atópanse varios saltos máis pequenos dentro dun frondoso bosque.

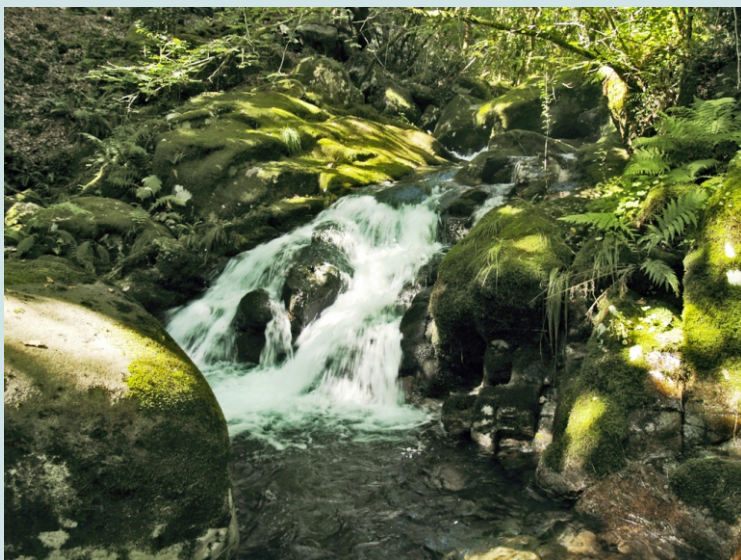
Ferverza de Santa Locaia do Burato

Ferverza de Santa Locaia do Burato no verán

Fentos (*Woodwardia radicans*) no bosque de Santa Locaia.

Pequeno salto no bosque de Santa Locaia

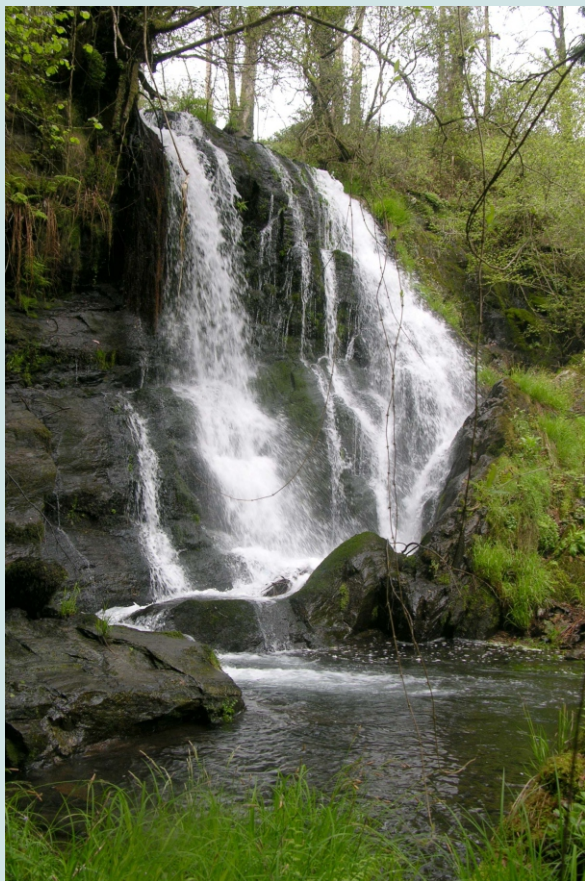

Bosque de Santa Locaia

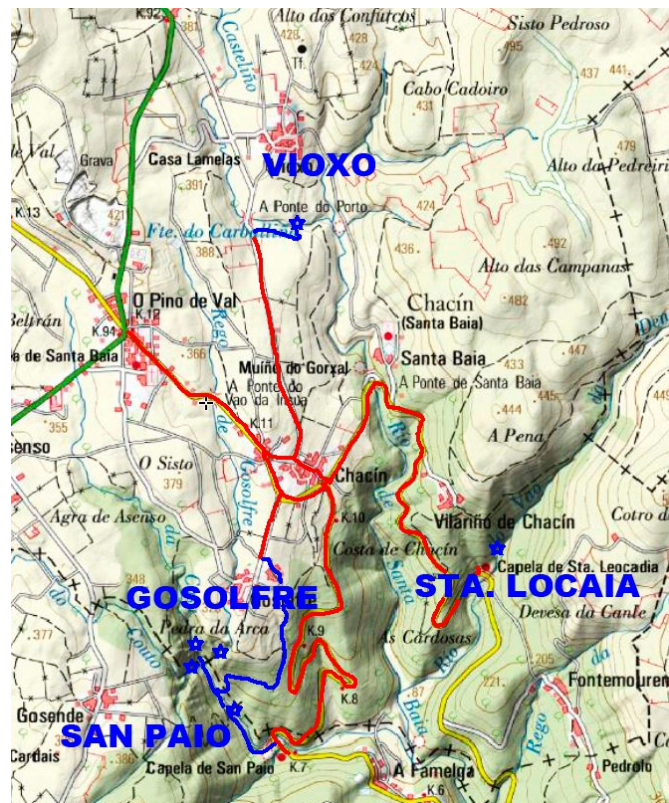
6-FERVENZA DE VIOXO

Nas proximidades de Vioxo o rego do Casteliño (afluente do santa Baia), salva varios desniveis. A ferverza ten un 10 m de altura en gneis. Está rodeada dun fermoso bosque de ribeira. PERCORRIDO

Volvemos outra volta a Chacín para coller por detrás do lugar a estrada que vai a Vioxo e, a 1,5 km, no remate dunha recta e antes de cruzar o rego do Casteliño, atópase o punto de acceso á ferverza de Vioxo, da que nos separan menos de 300 m que percorrermos por un camiño entre piñeiros antes de baixar por un carreiro acondicionado con pasos e pasamáns. De Vioxo volvemos a Pino do Val e rematamos.

Ferverza de Vioxo no río do Casteliño

Mapa do percorrido II

